

Nr 342.

Av herr **Senander m. fl.**, om upphävande av lagen om kollektivavtal.

I motion nr 262 vid 1936 års riksdag om kollektivavtalslagens upphävande återgav de kommunistiska motionärerna en rad uttalanden ur den fackliga förbundspressen, som klart belyste den starka opinionen inom den fackliga rörelsen mot lagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol. I samma motion hänvisades till hur prejudicerande domar av arbetsdomstolen gör arbetarna fullständigt rättslösa gentemot sina arbetsgivare. Särskilt hänvisades till hur arbetsdomstolen under år 1935 dömde 11 murare i Stockholm att böta 2 200 kronor. Arbetarna hade i detta fall erbjudits sådana ackordspriser, som de inte kunde acceptera, varför arbetet enligt avtalets bestämmelser hade utförts efter timpenning. Arbetsgivaren instämde nu arbetarna under påståendet att dessa inte hade utfört tillräcklig arbetsprestation. Arbetsgivarna åberopade för sitt ansvarsyrkande mot arbetarna tre vittnen, en verkmästare, en fru och en poliskonstapel. Arbetarna tvingades således att juridiskt bevisa, att deras arbetsprestation varit fullgod. Genom provmätning av det presterade arbetet visades, att ingen skälig anmärkning kunde göras mot detsamma. Arbetarna hänvisade till detta och åberopade, att det utförda arbetet borde vara vittnesmål nog om det oberättigade i åtalet mot dem. Men det hjälpte inte. Arbetsdomstolen avkunnade ovannämnda dom, och skapade därmed ett prejudikat, som arbetsgivarna kan använda sig av för att påtvinga arbetarna usla ackordspriser, som inte står i samklang med gällande avtal.

Som ett annat exempel på denna lagstiftnings klasskaraktär kan lämpligen anföras, hur arbetsdomstolen genom ett par domar upphöjt paragraf 23 i Sv. Arbetsgivareföreningens stadgar till allmän rättsgrundsats (domstolens domar nr 100 år 1932 och 159 år 1933), som av domstolen tillämpas som om denna paragraf vore upphöjd till lag här i landet. Ehuru paragraf 23 icke fanns införd i gällande kollektivavtal för verkstäderna, fällde arbetsdomstolen den 6 december 1933 en dom mot arbetarparten under resolverande av att bestämmelserna i denna paragraf gäller som »en allmän rättsgrundsats» i Sverige, även om den inte finns införd i kollektivavtal. Enligt vår mening kunde det i detta fall inte vara frågan om en tvist angående avtalets rätta innebörd, d. v. s. om en sådan rättstvist som faller under kollektivavtalslagen. Det kunde inte vara en tvist om avtalets tolkning, emedan detta inte innehöll någon sådan bestämmelse varom olika meningar kunde råda.

Genom sin tillämpning av kollektivavtalslagen har arbetsdomstolen ska-

pat ett tillstånd, som medför fullständig rättslöshet för arbetarna gentemot arbetsgivarnas trakasserier av arbetare, vilket bland arbetarna än mer aktualiserat kravet om kollektivavtalslagens och arbetsdomstolens avskaffande. Den mäktiga opinionen bland Sveriges arbetare mot lagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol ledde till att L. O:s fjolårskongress i det uttalande, som förelades av beredningsutskottet, betonade, att »lagens tillämpning i vissa avseenden ensidigt kommit att rikta sig mot arbetarna» samt ställde som den stora fackliga huvudorganisationens uppgift »vidtagande av sådana åtgärder i nu gällande lagstiftning, att arbetarnas rättsställning på sådant sätt stärkes. att de erhåller den jämställighet, som utgör grunden för all lagstiftning». L. O.-kongressen underströk även, att den »ser i arbetarklassens framryckning i samhället en möjlighet för revidering av nu gällande lagar på arbetsrättens område».

Även om formuleringarna i detta uttalande inte direkt säger ut, att L. O. önskar och skall verka för att lagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol upphävas, avspeglar detsamma dock den starka arbetaropinionen mot dessa klasslagar. Likaså förpliktar detta uttalande representanterna för den fackliga rörelsen att verka för en revidering av lagarna och för att arbetarnas »rättsställning på sådant sätt stärkes» att de erhåller »jämställighet» med arbetsgivarna. Det torde vara uppenbart för alla, att andemeningen i detta uttalande helt enkelt inte kan förverkligas på annat sätt, än att klasslagarna avskaffas. Vi vet också med oss, att vi företräder den allmänna meningen bland Sveriges fackligt organiserade arbetare, när vi framför detta yrkande.

Att detta yrkande understödes även av de fackliga förbundsledningarna påvisades i Hagberg-Brädefors' fjolårsmotion med citat ur den fackliga förbundspressen och av ett uttalande av Sv. typografförbundets förtroendeman Sigvard Cruse i denna kammare 1935, vilket utmynnade i ett kategoriskt: »Lagen bör bort och det bör skapas en stark opinion härför.»

Till landsorganisationens kongress i fjol hade Sv. transportarbetareförbundet och en rad fackföreningar väckt motioner, som utmynnade i kravet om dessa lagars upphävande. I diskussionen vid nämnda kongress framförde flera av den fackliga rörelsens förgrundsgestalter en rad exempel på kollektivavtalslagens och arbetsdomstolens klasskaraktär och kravet om deras avskaffande. Vi återger här ett par citat, som bestyrker detta. Sv. transportarbetareförbundets förtroendeman, ledamoten av riksdagens första kammare, Charles Lindley, yttrade bl. a.:

»Frågan är nu: hur har denna lagstiftning verkat? . . . På ett område tror jag att vi är ense om dess katastrofala verkningar, nämligen beträffande paragraf 23. Den skall vi visserligen behandla senare, men jag måste även i detta sammanhang ta upp spörsmålet . . . Arbetsdomstolen betraktar det som sin uppgift att bestraffa varje arbetsvägran, även om arbetarna har rätt i sak, även om det som framkallat arbetsvägran skulle vara avtalsstridigt från arbetsgivarens sida. I nio fall av tio är det arbetsgivaren, som ger anled-

ning till händelsen. Det betraktas inte som lockout från arbetsgivarnas sida, utan det är arbetsvägran, som arbetsdomstolen tar fasta på som straffbar. Jag behöver bara som bevis nämna domen nr 100, 1932. Den är dikterad av Artur Lindhagen och lyder på följande sätt: 'Arbetsdomstolen kan icke godkänna denna uppfattning, som egentligen har sin grund i en med den här tillämpliga rättssatsen alldeles oförenlig föreställning, att arbetaren har ett slags rätt att bibehållas vid sin anställning, om icke ett godtagbart skäl för uppsägning föreligger.' Att avskeda för nöjes skull eller för att visa sin makt eller för att befria sig från ledande fackföreningsrepresentanter anser arbetsdomstolen vara en helt naturlig sak . . .

Jag hävdar, att arbetsdomstolens majoritet städse ådagalagt en arbetsgivarmentalistisk uppfattning i inför arbetsdomstolen andragna frågor, vilket resulterat i att arbetarparten mestadels förlorat, då det gällt principiellt betydelsefulla spörsmål . . . Från Härnösand kommer jag ihåg ett fall, där arbetarna lossat koks för hand utan maskinella hjälpmedel. Då de på kvällen förklarade att de inte orkade fortsätta med övertidsarbete, dömdes samtliga. Man förklarade, att kanske någon enstaka inte orkade vidare, men när alla sade det, dömdes de att fortsätta på övertid med det hårdaste arbete man kan tänka sig . . .

Då är frågan: Skall vi spotta oss själva i synen och förklara oss nöjda med den klasslagstiftning, som vi tidigare med all kraft bekämpat? . . . Varje gång man i riksdagen diskuterat nya lagar till nackdel för fackföreningsrörelsen, har man sagt oss: 'När lagen om kollektivavtal infördes, förklarade ni att ni skulle bekämpa den, och nu har den blivit populär.' Man har åberopat ett antal fall, som arbetsdomstolen haft att avgöra, och man har förklarat att arbetarna nu är villiga att acceptera lagen. En framställning nu efter vår stora politiska seger bör därför bli en stark opinionsyttring, som även gör effekt i första kammaren. I andra kammaren kan vi väl ändå räkna med att våra partivänner skall göra en opinionsyttring emot kollektivavtalslagen och arbetsdomstolen . . .

Men jag tänker mig, att även i första kammaren en sådan opinionsyttring kan bidra till att luckra upp möjligheten för regeringen att sedermera komma fram med förslag om eventuellt upphävande av kollektivavtalslagen eller en sådan grundlig omstöpning av densamma, att de intressen vi har att bevaka blir tillfredsställda . . . När vi nu ha fått en sådan övertikt i riksdagen, bör vi inrikta oss på att få bort alla sådana klasslagar, som är hindrande för oss. Jag är ju så gammal nu, att jag snart måste träda tillbaka från kampfronten, men ni skall säkert i framtiden minnas mina ord, att ni försitter en möjlighet, om ni icke nu lyckas åstadkomma en opinionsbildning för lagens avskaffande.»

Sv. murarförbundets ledare, V. Björkman, yttrade i samma debatt:

»Det hände vid ett tillfälle, att två byggmästare, som var bundna av avtal av samma innehåll, som vanligen förekommer på byggnadsområdet och där

det föreskrives, att allt arbete skall utföras på ackord, under tre års tid inte låtit ett enda arbete utföras på ackord. Det var först under de allra senaste månaderna, sedan vi på allvar börjat påtala deras uppenbara avtalsbrott, som de rättade sig efter avtalsbestämmelserna. Vi yrkade givetvis på ett s. k. allmänt skadestånd, och byggmästarna blev också ådömda att betala den avskräckande summan av 100 kronor i böter per man. Så förekom ett annat fall, som rörde ett arbetslag, vilket i strid mot avtalet lagt ned arbetet på grund av ett visst förhållande. Den ursprungliga tvistefrågan blev behandlad av skiljenämnd och avgjord till arbetarnas förmån, men på grund av att arbetslaget nedlagt arbetet blev det ålagt skadestånd, vilket inte stannade vid ett belopp på 100 kr. utan det uppgick till 15 000 kr. När man har kännedom om dylika fall, kan man svårligen frigöra sig från den uppfattningen, att det är någon skillnad mellan rätt och rätt . . .»

Hr Björkman slutade sitt anförande med att yrka bifall till en motion, som utmynnade i yrkandet, att i landsorganisationens stadgar införa följande formulering angående dess uppgifter: »att aktgiva på de lagar, som redan finnas, samt eventuellt kommande lagförslag, vilka riktar sig mot fackföreningsrörelsen, och med till buds stående medel verka för upphävandet av redan befintliga lagar samt förhindrandet av nya lagars genomförande i nämnd riktning.»

Sv. byggnadsträindustriarbetarförbundets förtroendeman hr Nils Linde yttrade bl. a.:

»Jag vill nu komma till kollektivavtalslagen. Det är också en lag som bör komma bort . . . Jag hoppas att vi skall slippa gråta så mycket över denna lag, och att arbetsdomstolen verkligen kommer bort liksom länsman i Delsbo.»

Det är alltså den dominerande meningen inom fackföreningsrörelsen, att lagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol är klasslagar, som fortast bör sättas ur funktion.

Under åberopande av vad som sålunda anförts föreslå vi.

att riksdagen beslutar upphäva den av 1928 års riksdag beslutade lagen om kollektivavtal.

Stockholm i januari 1937.

Knut Senander.

J. H. Brädefors.

H. Hagberg.